

گزارش گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته هنر ایران

گنج‌نامه هنر ایران

سحر آزاد، مجید احمدی

گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته هنر ایران ۲۵، ۲۶ و ۲۷ آذرماه در مجموعه فرهنگی و هنری آسمان وابسته به فرهنگستان هنر برگزار شد.

حسین یآوری، استاد دانشگاه و عضو گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر، در نخستین نشست این گردهمایی گفت: به جرئت می‌گوییم از هنرهای سنتی ما هیچ دفاعی صورت نگرفته است.

یآوری با اشاره به هنرهایی که در گذشته رونق بسیار داشته‌اند، گفت: در بررسی تاریخچه هنرهای سنتی ایران به هنرهایی که روزگاری پررونق داشته و دست اندرکاران فراوانی از تهیه‌کننده، طراح، سازنده و فروشنده‌های متعدد را وابسته به خود می‌کرده، برخورد می‌کنیم.

حسین یآوری در پایان گفت: از بین رفتن هنرهای سنتی به منزله از بین رفتن اشتغال، تولید و حتی خود

هنرمندان نیست، بلکه به معنای از بین رفتن تاریخ، هویت فرهنگی، عزت و سست شدن دین و ایمان ماست.

ساروج و ساروج بری در گرمابه‌های قدیمی

در دومین سخنرانی از نشست اول، حسین زمرشیدی مقاله خود را تحت عنوان «یادی از اندود ساروج و ساروج بری در گرمابه‌های قدیمی» ارائه کرد و گفت: ساروج اندود افسانه ای ایران زمین است. آن جایی که در حمام‌های مرطوب و گرم آینه کاری و گچ بری و نقاشی معنایی ندارد، بنا و معمار با ساروج و به اتکای خدای بزرگ وارد مراحل بسیار حساسی از هنرآفرینی می‌شوند. ولی از زمانی که سپمان به وجود آمد ساروج کنار رفت.

مبانی فراموش شده نگارگری

در آخرین سخنرانی این نشست مجید مهرگان، استاد دانشگاه و عضو گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر به «مبانی فراموش شده نگارگری ایران» پرداخت و این هنر را در میان ایرانیان هنری دانست که همواره در آن ایدئولوژیک بودن مطرح بوده و هست و این را وجه تمایز آن با هنر نقاشی دیگر ملل ذکر کرد. وی گفت: یکی از مهم ترین مطالبی که در هنر نقاشی ما از عهد باستان تا به حال وجود داشته این است که هنر نگارگری و نقاشی ایرانی همواره یک مفهوم را دنبال می‌کرده و نگارگران و نقاشان ایرانی این پیام مفهومی را با ابزار و وسیله نقاشی با ذوق سرشاری منتشر کرده اند.

بررسی هنر نقاشی روی کاشی دوره قاجار

نخستین سخنران این نشست، هادی سیف در مورد هنر نقاشی روی کاشی دوره قاجار به سخنرانی پرداخت و گفت: نقاشی روی کاشی نهضت هنری فراموش شده‌ای است یادگار بدعت و خلاقیت سرشار از نقش و رنگ‌های به غایت زیبا و با معنا که در عصر حکمرانی کریم خان زند و رواج مکتب زندیه با مدد از نقش آفرینی گل‌های رنگارنگ و نیز نقاشی روایات مقدس مذهبی و داستان‌های پرشور شاهنامه و دیگر قصه‌های ادبیات منظوم و منثور فارسی و نقل‌های عامیانه، آدینگر بناهای فاخر حکومتی بوده است. وی همچنین از میرزا عبدالرزاق شیرازی و محمدرضا کاشی پز شیرازی به عنوان دو استاد بزرگ این هنر یاد کرد

شیرسنگی، آمیزه ای از هنر و حماسه در فرهنگ بختیاری

در دومین سخنرانی دومین نشست علی قنبری، استاد دانشگاه تربیت مدرس و عباس قنبری عدیوی، استاد دانشگاه شهرکرد مقاله خود را تحت عنوان «شیرسنگی، آمیزه ای از هنر و حماسه در فرهنگ بختیاری» ارائه کردند.

علی قنبری در این زمینه گفت: شیرسنگی در تاریخ، تمدن و فرهنگ ایران زمین به صورت عمومی و در فرهنگ و هنر قوم بختیاری به صورت اخص جایگاه ویژه ای داشته و امری حماسی محسوب می‌شود. وی شیرسنگی را نمادی از روحیه سلحشوری و حماسی بختیاری‌ها برشمرد و گفت: سلحشوری و حماسه آفرینی جایگاه مهمی در فرهنگ، هنر، تاریخ و تمدن این مردم داشته و دارد و شیرسنگی نیز نمادی از این طرز تفکر است. هر چند که شیرسنگی در گذشته در خیلی از اقوام دیده شده است، ولی امروزه تقریباً به صورت پرننگ و عمومی در قبرستان‌های بختیاری‌ها نماد ابهت و عظمت است.

مینای صابئین

در ادامه این نشست مرضیه محب، کارشناس ارشد هنر مقاله خود را تحت عنوان «مینای صابئین» ارائه کرد و گفت: این قوم قرن‌هاست که در جنوب ایران و عراق زندگی می‌کنند و خود را صاحب دیانتی خاص و با عنوان «صابئین مندایی» معرفی می‌کنند. این محقق ضمن گلایه از پرداخت بسیار کم به این قوم و هنر آنها گفت: در حال حاضر جز در یکی از کتاب‌ها که در ۱۲ سطر در مورد این قوم مطلب نوشته، هیچ مطلب دیگری در مورد میناکاری صابئین نمی‌توانیم معرفی کنیم.

کرامت دست و پارسایی تفکر

با سخنرانی حبیب الله درخشانی، محقق و عضو گروه هنرهای تطبیقی فرهنگستان هنر، با موضوع «کرامت دست و پارسایی تفکر»، دومین روز گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته هنر ایران آغاز شد.

درخشانی در این نشست به نقش دست‌ها در کنار تفکرات اشاره کرد: دست‌ها هم در کنار تفکر نقش بسیار اساسی دارند. دست یک فضیلت دارد که هنر را به وجود می‌آورد. هنرمند با تفکر خود و در ذیل آن با کمک خواهی و به مدد دستان توانمندش می‌توانست اندیشه و فکری را به احساس تبدیل کند و این همان نسبت بین تفکر و دست است.

بادران یا مروحه

دومین سخنران این نشست محمدمهدی هراتی، عضو گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر، بود که به نقش بادران‌ها در معماری‌های گذشته در مقاله ای تحت عنوان «بادران یا مروحه، پدیده‌ای هنری و ناشناخته از گنجینه‌های از یاد رفته» پرداخت. وی گفت: در معماری‌های گذشته به جای استفاده از بسیاری از ادوات امروزی خنک کننده هوا، طوری ساخت و ساز انجام می‌شده که بتوانند از بادران استفاده کنند که نام آن نیز کنایه از باد بهاری و نسیم نشاط بخش دارد.

وی مبدأ این هنر را آقامیرک اصفهانی دانست و افزود: شیوه آقامیرک اصفهانی که صادق بیگ افشار در رساله «قانون‌الصور» خود از آن به عنوان «آیین آقامیرکی» یاد کرده که پدیده‌ای بدیع بوده است.

نقش‌های سرنمونی

مهدی حامدی، محقق و پژوهشگر در مقاله خود تحت عنوان «نقش‌های سرنمونی» با بیان مقدمه ای در مورد تمدن ساکن در شهر سوخته توضیح داد: شهر سوخته با قدمتی دیرینه، تمدنی است که آثار و بقایای قابل توجهی از خود به یادگار گذاشته است. از این تمدن با وسعتی حدود ۱۵۰ هکتار که موجودیتش مدیون رودخانه پرآب هیرمند بوده، آثار و بقایای باستانی کثیری کشف شده است که ظروف سفالین، پیکره‌های کوچک گلین، جواهر آلات و اشیایی همچون حصیر و غیره را شامل می‌شود. وی این تمدن را از محورهای مهم تمدن باستانی نامید.

ترمه قابلیت جذب گردشگران را داشت

ملیحه طهماسبی، کارشناس هنرهای سنتی در مورد «ترمه‌بافی در یزد و کرمان» گفت: ترمه واژه‌ای هندی به معنای سرو است. از اوایل قرن هجدهم که پارچه‌بافی رونق یافت، ترمه نیز در استان‌های یزد و کرمان رواج پیدا کرد. اوج هنر ترمه‌بافی در دوران صفویه است که حتی به کشورهای دیگر نیز صادر شد. او در مورد منشأ ترمه افزود: ترمه عمری ۴۰۰ ساله دارد ولی منشأ آن مشخص نیست، اما بیشتر کارشناسان معتقدند توسط تجار ایرانی از کشمیر به ایران آمد و برای تزئین خانه‌ها استفاده شد.

کاربرد نیل در فرش‌ها و پارچه‌های قلم‌کار

سروناز قانعان، کارشناس نساجی نیز در ادامه به سخنرانی با موضوع «نیل، روزگاری رنگ سلاطین و امروز سلطان رنگ‌ها» پرداخت: رنگ نیلی، آبی شاخص است؛ رنگی میان آبی و بنفش که جزو

قدیمی‌ترین رنگ‌ها است و از ۱۴۰۰ سال قبل از میلاد در هند استفاده می‌شد. این رنگ در تمدن‌های باستانی مانند پرو، آفریقا، ایران، مصر و... کاربرد داشت. باستان‌شناسان عقیده دارند هند قدیمی‌ترین کشور استفاده‌کننده از نیل است. او افزود: نیل منشأ گیاهی دارد و مهم‌ترین آن از گونه ایندیگوپرا است

قابلیت قالب‌گیری ورشو

محمد صحرانورد، دیگر کارشناس هنرهای سنتی نیز با موضوع «ورشوسازی ایران» سخنرانی کرد. او در مورد خصوصیات ورشو گفت: ورشو آلیاژی است که در ۱۸۴۰-۱۸۴۸ م در انگلستان متولد شد. آلمان و ایتالیا جزو صادرکنندگان آن بودند. نام تجاری ورشو نقره آلمانی است، ولی چون از ورشو وارد ایران شد، در ایران به این نام معروف شد. ورشو به صورت ورقه صادر می‌شد و به دلیل سختی و قابلیت بالا برای قالب‌گیری، کاربرد پیدا کرد. در بیشتر موارد هم به آبکاری نیاز نداشت. صحرانورد در پایان به توضیح روش‌های ساخت ورشو پرداخت: برای ساخت ظروف یک‌تکه، یک ورق را با چکش خم می‌کنند، اما هنگامی که دو تکه باشد، به جوشکاری نیاز دارد.

گل و مرغ، جریانی ایرانی در مقابل هنر غرب

محمود افتخاری، کارشناس هنرهای سنتی و رئیس سابق موزه هنرهای ملی، در نشست بعدازظهر دوشنبه، ۲۶ آذر درباره هنر «گل و مرغ» گفت: در دوره زندیه هنر گل و مرغ به عنوان هنری مستقل به اوج خود می‌رسد. به اعتقاد من، این هنر نوعی پاسخ عارفانه از سوی هنرمند ایرانی به معنی ایستادگی در مقابل هنر غرب بوده است، زیرا زیباترین نقش‌ها توسط هنرمندان در این طرح‌ها انتخاب شده است. گل و مرغ یک جریان صددرصد ایرانی در مقابل عناصر غرب است.

ایرانی‌ها به راز استحکام صدف پی برده بودند

سوسن بیانی، استاد هنرهای سنتی نیز در مورد «مروارید، در از یاد رفته خلیج فارس» اظهار داشت: ایران به دلیل صید مروارید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. در روایات اساطیری ایران و هند، خدایان و ایزد بانوانی در رابطه با در و مروارید وجود داشته‌اند. امروزه ثابت شده است که پایدارترین عنصر و مستحکم‌تر از فلزات، صدف مادر است، و ایرانی‌ها به راز پایداری این صدف پی برده بودند.

در بازار ایران نمونه‌های برنج‌کوبی خارجی فراوانی وجود دارد

پریسا عمرانی، کارشناس صنایع دستی نیز در ادامه به «بررسی پیشینه تاریخی سیر تحول و ساختارشناسی هنر برنج‌کوبی و ارائه راهکارهای کاربردی احیای آن» پرداخت: برنج‌کوبی یا تارکشی در واقع کوبیدن نوارهای برنجی در چوب است. چون هیچ منبع مستندی نیست، نمی‌توان گفت این هنر متعلق به ایران است یا از کشورهای دیگر وارد شده است.

اهمیت تزیینات معماری در دوره سلجوقی

آناهیتا ساسانی، کارشناس مرمت در مورد «معرفی و فن‌شناسی تزیینات بنای مقبره خواجه اتابک کرمان» سخن گفت: این مقبره به دوره سلجوقی مربوط است. پلان آن از بیرون هشت ضلعی و از درون، چهار ضلعی است. حجم وسیع تزیینات به‌کاررفته نشان‌دهنده اهمیت این بنا در زمان خودش است. تزییناتی مانند این مقبره که

در وضعیت اسفناکی هستند، کم نیست که باید در حفظ و احیای آنها بکوشیم.

تفاوت دارایی‌بافی در روش رنگ‌آمیزی است

محمود دهقان، مدرس دانشگاه، و محمدمهدی کریم‌نژاد نیز در مورد دارایی‌بافی تحقیق‌هایی انجام داده بودند. برخی عقیده دارند دارایی متعلق به مصر، مالزی، اندونزی و... است، اما این هنر ۸۰۰ الی ۹۰۰ سال قبل وارد ایران و هنری بومی شناخته شده است. به غیر یزد، در اصفهان هم کاربرد داشته است.

این مدرس دانشگاه درباره نحوه اجرای دارایی‌بافی اظهار داشت: مهم‌ترین کار در این پارچه تعیین طرح است. نقش‌بند ابتدا طرح و نقش را مشخص می‌کند و دو طرف قسمتی را که باید رنگ شود با لاستیک می‌بندد تا بقیه بخش‌ها رنگی نشود. بعد از رنگ‌رزی، نخ‌ها را در کنار هم قرار می‌دهند و متناسب با عرض پارچه، چله‌هایی را از تارها بیرون می‌کشند تا روی دستگاه بافت قرار بگیرند. بقیه کار مانند بافندگی‌های دیگر است.

شهود و حدوث در هنرهای سنتی بارها به وجود می‌آید

کریم میرزایی، کارشناس ارشد صنایع‌دستی در نشست صبح سومین روز گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته در مورد «حدوث و شهود در سامانه‌های از یاد رفته فرش ایرانی» گفت: شهود و حدوث پدیده‌هایی هستند که در یک لحظه رخ می‌دهند و آن لحظه با لحظه‌های قبلی هنرمند که بارها تجربه شده، متفاوت است. چنین اتفاقی، لحظه‌ای است که هنرمند به دور از اندیشه قبلی به موفقیت نائل می‌شود و اندیشه‌های قبلی صرفاً بهانه‌ای هستند تا باز این حادثه روی دهد.

نوعی سفال با نقش‌های اسطوره‌ای در گناباد تولید می‌شود

رجبعلی لباف خانیکی، مدرس دانشگاه در بخش دیگری از این مراسم، درباره «ریشه‌های اسطوره‌ای تزیینات سفال مند گناباد» توضیح داد: گناباد منطقه‌ای کم باران و کویری در خراسان است که باران سالیانه آن از حداکثر ۲۰۰ میلی‌متر تجاوز نمی‌کند. در این سرزمین که سخت وابسته به آب و خاک است، نحوه زندگی ایجاب می‌کرده است که آب و خاک مورد احترام قرار بگیرند و این نگاه به طبیعت در زندگی ساکنان منطقه نوعی فرهنگ را ایجاد کرده است.

دوم‌بافی ۷۰ سال قبل در دزفول و شوشتر از بین رفت

شهلا امام جمعه، مسئول بخش آماده‌سازی کتابخانه دانشگاه شهید بهشتی و پژوهشگر هنرهای سنتی در مقاله‌ای با عنوان «در جست‌وجوی هنر از یاد رفته دوم‌بافی شوشتر» گفت: دوم‌بافی در ۷۰ سال گذشته در دزفول و شوشتر از بین رفته است. این دو شهر در برخی آداب و رسوم بسیار به هم نزدیک بوده‌اند. دوم‌بافی در میان زن‌ها رواج داشته و در بخشی از لباس زنان با رنگ‌های شاد برای جشن‌ها استفاده می‌شده است. از نوعی ابریشم به نام «قرز» تهیه می‌شد و قزریسی یکی از صنایع‌دستی مهم این دو شهر بوده است.

قدیمی‌ترین زرین‌فام در جام شیشه‌ای سده یکم هجری در مصر کشف شده است

مهناز محمدرزاده، دانشجوی هنر دانشگاه الزهرا و حسین قصابی، عضو هیئت علمی دانشکده مواد دانشگاه علم و صنعت، در بخش دیگر این مراسم تحقیقی با عنوان «بررسی روش‌های گوناگون اعمال پخت و

پز و بروز پدیده زرین فام» ارائه کردند. محمدزاده گفت: قدیمی‌ترین زرین فام در یک جام شیشه‌ای در سده یکم هجری در مصر کشف شده است. نمونه‌هایی هم از بین‌النهرین از قرن سوم به‌دست آمده است، اما در ایران از قرن ششم رواج پیدا کرد و در سال ۷۰۰ هجری ابوالقاسم کاشانی در یک رساله شرحی بر آن نوشت.

کپبری از زمان صفویه فراموش شد

حسام اصلانی، مدرس دانشگاه اصفهان که با موضوع «فن‌شناسی تزیینات آینه‌کاری موسوم به کپبری در کاخ هشت بهشت اصفهان» در این گردهمایی شرکت کرده بود، در توصیف کاخ هشت بهشت گفت: کاخ هشت بهشت از جمله کاخ‌های مسکونی است که در زمان شاه سلطان حسین صفوی و با مساحتی بیش از ۸۵ هزار مترمربع در دو طبقه، که پلانی مربع شکل دارد، ساخته شده است.

وفور مواد اولیه دلیل کاربرد آجر در ایران است

مهدی مکی‌نژاد، دبیر علمی گردهمایی و عضو گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر، در دنباله این همایش به سخنرانی با موضوع «تزیینات آجرتراشی در معماری ایران، از قاجار تا پهلوی دوم» پرداخت: آجر یکی از مصالح مهم در معماری ما است. دلیل استفاده از آجر در معماری ما خیلی طبیعی است، چون ایران در منطقه‌ای واقع شده که مواد اولیه آجر زیاد است. باستان‌شناسان تاریخ آجر را به ۱۰ هزار سال قبل نسبت می‌دهند، اما از نیمه هزاره چهارم قبل از میلاد آجر وجود دارد.

در تمدن شیعه، شاگردان بس مستعد تأویل بوده‌ایم

حسن بلخاری، پژوهشگر و عضو گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر، در نشست بعداز ظهر آخرین روز گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته به تشریح «مبانی عرفانی رنگ در رساله یاقوت الحمرا شیخ محمد کریم خان کرمانی» پرداخت: این رساله در سال ۱۲۷۰ هجری قمری نوشته شده است. نویسنده آن محمد کریم خان کرمانی است که به عنوان یک رهبر فرقه صوفی شناخته می‌شود. در تمدن اسلامی - شیعی گاهی ادراک ما به تفکر است و گاهی به تأویل یا استمداد از حضرت دل که در این قلمرو مکاشفت را بر علم ترجیح داده‌ایم و سعی کرده‌ایم به بطن شیء رسوخ پیدا کنیم. ما در تمدن شیعه، شاگردان بس مستعد تأویل بوده‌ایم که محمد کریم خان نیز چنین است.

نشانی از قالی بافی قزوین نمانده است

محسن محسنی، کارشناس فرش و عضو گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر در بخش دیگر این برنامه فرش قزوین را بررسی کرد: قزوین از نظر واژه، ریشه‌های مختلفی دارد: یکی قز یا کز که به معنی ابریشم خالص است. ریشه دیگر به قوم کاس مربوط می‌شود که از غرب ایران کوچ کردند و در قزوین سکنا گزیدند. چنین منطقه اصیلی دورانی افت و خیزهای زیادی داشت. شاه طهماسب پایتخت خود را در قزوین قرار داد و مکتب هرات و تبریز را به قزوین منتقل کرد. قزوین تا ابتدای قرن یازدهم مرکز هنرورزی بوده و هر دو شیوه بافت فرش شامل ترکی و فارسی در آن وجود داشته است.

تزیینات مدرسه رکن‌الدین منحصر به فرد است

الهه خاکباز، کارشناس دیگری که در این گردهمایی حضور داشت،

در مورد «شناسایی تکنیک ساخت گچ‌بری‌های منحصر به فرد مدرسه رکنیه یزد» گفت: این بنا به دلیل قدمت ۸۰۰ ساله و تعلق آن به شخصیتی که از قاضی‌القضات‌های بزرگ شهر یزد است، اهمیت دارد. سید رکن‌الدین محمد در سده دوازدهم دستور ساخت مجموعه‌ای از کتابخانه، دارالشفاء و... را می‌دهد که تنها مدرسه آن با نام سید رکن‌الدین به جای مانده است. او در مورد تزیینات این بنا اظهار داشت: بخش تزیینات گنبدخانه سیدرکن‌الدین از تزیینات خاصی برخوردار است.

تنها چند کارگاه سفالگری در شرق ایران باقی مانده است

نغمه بهبودی و اکبر کیانی نیز مقاله‌ای با موضوع «شاهزله، کارگاه سفالگری فراموش‌شده در کویر» ارائه کردند. بهبودی در مورد این تحقیق گفت: لزومات شیوه زندگی امروز، باعث شده تا نگاه به سفال دچار تغییر شود و به همین دلیل، بخشی از رمز و رازهای سفالگری به فراموشی سپرده شده است. از طریق مستندسازی می‌توان بخشی از اطلاعات گذشته را به نسل امروز منتقل کرد. به همین منظور، با بررسی میدانی در خراسان جنوبی که دسترسی کمتری برای همگان دارند، کارگاه‌های سفال روستای شاهزله انتخاب شدند.

شیرازی‌ها از گل و مرغ در قلم‌زنی استفاده می‌کردند

آزاده پشتینی‌زاده، کارشناس ارشد هنرهای سنتی نیز به موضوع «قلم‌زنی نقره شیراز» اشاره کرد: قلم‌زنی ایجاد نقوش روی مس، نقره، ورشو و فلزات دیگر است. قلم‌زنی از ادوار گذشته به ویژه هخامنشیان وجود داشته است که قلم‌زنی اصفهان و شیراز را شامل می‌شود. به گفته او طرح‌های شیراز به سه نوع قلم‌زنی جمشیدی، نقوش گیاهی و نقش‌های برگرفته از ادبیات کهن تقسیم‌بندی می‌شوند.

تذهیب به واسطه خلاقیت هنرمندان ایجاد شده است

کیانوش منتقدی، پژوهشگر در بخش پایانی سخنرانی‌ها در مورد «شکوه هنر تذهیب در عصر ایلخانی» توضیح داد: حکومت ایلخانان مغول را هم‌زمان با فتح بغداد می‌دانند. همیشه در تاریخ آمده است که مغول به‌سان طوفان سهمگین بوده‌اند، اما خیلی زود و به مدد دانشمندان و اندیشمندان، فرهنگ و هنر ایران بازیابی شد، تا آن‌جا که میان هنر چین و بغداد نزدیکی به‌وجود آمد. تذهیب یکی از اصلی‌ترین ارکان کتاب‌آرایی است، اما با آغاز عصر ایلخانی علاوه‌بر فرم‌های گیاهی، فرم‌های هندسی هم وارد می‌شود که مهم‌ترین آن‌ها، طرح ستاره هشت پر است. در واقع ستاره‌های چند پر قرن‌های متمادی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

او با اشاره به سه مکتب بغداد، همدان و تبریز در این دوره، قرآن‌های عصر ایلخانی را در دو دسته بزرگ و کوچک و به سفارش محمد خدابنده دانست، و اینکه هنر تذهیب به واسطه خلاقیت هنرمندان ایجاد شده است.

شروعی برای احیای هنرهای سنتی

مهدی مکی نژاد پس از اتمام سخنرانی‌ها و در مراسم اختتامیه اولین گردهمایی گنجینه‌های از یاد رفته هنر ایران، اظهار امیدواری کرد که این گردهمایی شروعی برای اجرایی‌شدن هنرهای سنتی باشد: امیدواریم این گردهمایی شروعی برای اجرایی‌شدن هنرهای سنتی باشد. این هنرها به بازنگری و خوانش جدید نیاز دارند.